

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/polacy-ratujacy-zydow/64332,Dyplomaci-ratujacy-Zydow-Wallenberg-Slawik-i-Sugihara.html>

ARTYKUŁ

Dyplomaci ratujący Żydów: Wallenberg, Sławik i Sugihara

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: ROMAN GIEROŃ 23.03.2020

„Kto ratuje jedno życie, jakby świat cały ratował” – czytamy na dyplomach nadawanych przez Yad Vashem. Podczas drugiej wojny światowej niektórzy przedstawiciele dyplomatyczni ratowali tysiące „światów”. Wiedza o ich

czynach jest ciągle niedostateczna.

Raoul Wallenberg

Symbolem dyplomatów ratujących Żydów już dawno stał się Raoul Wallenberg. Był młodym 32-letnim mężczyzną, pełnym uroku, z talentem do języków, gdy w 1944 r. został wysłany z misją pokierowania amerykańską akcją humanitarną na Węgrzech.

Po zajęciu Węgier przez Armię Czerwoną, Wallenberg został aresztowany. W 2001 r. Rosjanie przyznali się do jego aresztowania oraz przetrzymywania na terenie ZSRS. Niestety, wciąż nie znamy jego dalszych losów.

W Budapeszcie przez kilka miesięcy zajmował się wydawaniem Żydom szwedzkich paszportów. W 1945 r., już po zajęciu Węgier przez Armię Czerwoną, Wallenberg został aresztowany.

Władze Szwecji w imię utrzymania dobrych relacji ze Związkiem Sowieckim nie wykazały dostatecznej determinacji w próbach wyjaśnienia sprawy zniknięcia swojego dyplomaty. Wraz z otwarciem archiwów rosyjskich w latach 90-tych ubiegłego wieku wydawało się, że kulisy jego zaginięcia zostaną wyjaśnione. W 2001 r. Rosjanie przyznali się do jego aresztowania oraz wieloletniego przetrzymywania na terenie ZSRS. Niestety, wciąż nie znamy jego dalszych losów.

Raoul Wallenberg (1912-1947?)

Henryk Sławik

W 1997 r. ukazała się w Krakowie książka „Przeżyłem, pamiętam, świadczę”. To w niej Henryk Zvi Zimmermann umieścił rozdział o mało znanej działalności Henryka Sławika na Węgrzech.

Henryk Sławik (1894-1944)

75 lat temu został on zamordowany za swoją działalność w obozie w Mauthausen, zaś jego heroiczne dzieło na pół wieku zostało skazane na zapomnienie.

Sławik urodził się jako dziewiąte dziecko w niezamożnej rodzinie. Brał udział w powstaniach śląskich. Dzięki swojej działalności stał się rozpoznawalną postacią lokalnego ruchu socjalistycznego.

W 1940 r. Sławik został prezesem Komitetu Obywatelskiego do spraw Opieki nad Polskimi Uchodźcami, który przyczynił się do uratowania co najmniej 5 tys. Żydów.

Wraz z rozpoczęciem wojny w 1939 r. jego nazwisko znalazło się na specjalnej liście osób, które wzbudziły zainteresowanie niemieckiego aparatu represji. W drugiej połowie września przekroczył granicę Polski. Znalazł schronienie na Węgrzech. Zamierzał wstąpić do tworzących się we Francji Polskich Sił Zbrojnych, jednak los zdecydował inaczej.

Współpracę zaproponował mu József Antall, oddelegowany do opieki nad polskimi uciekinierami. W 1940 r. Sławik został prezesem Komitetu Obywatelskiego do spraw Opieki nad Polskimi Uchodźcami. Najtrudniejszym zadaniem było zapewnienie bezpieczeństwa polskim Żydom. Pomoc polegała głównie na zaopatrywaniu ich w dokumenty tożsamości poświadczające wyznanie rzymsko-katolickie. Wśród uchodźców był Zvi Zimmermann, który pod fałszywym nazwiskiem stał się jednym z pracowników Komitetu i bliskim współpracownikiem Sławika.

W 2019 r. Poczta Polska wprowadziła do obiegu znaczek upamiętniający Henryka Sławika. W promocji tego przedsięwzięcia brał udział także IPN

Komitet przyczynił się do uratowania co najmniej 5 tys. Żydów. Niestety, w lipcu 1944 r. gestapo aresztowało Sławika i Antalla. Polak został poddany brutalnemu śledztwu. Nie wydał przyjaciela, ratując go tym samym przed śmiercią. Dzięki staraniom Zvi Zimmermanna w 1990 r. Sławik otrzymał tytuł Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Rok później odznaczono Józsefa Antalla. W jego imieniu dyplom odebrał syn József Antall junior, sprawujący wówczas urząd pierwszego premiera demokratycznych Węgier.

Chiune Sugihara

O następnym dyplomacie zapisano, że jego humanitarne dzieło było „w istocie większe, niż znana sprawa «listy Schindlera», a przy tym moralnie czystsze, bowiem nie łączyło się z żadnymi względami materialnymi” (Hillel Levine). Chiune Sugihara urodził się 1 stycznia 1900 r. Najważniejsze lata swego życia spędził w szeregach Cesarskiej Armii i w służbie Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Mając trzydzieści lat został wysłany do Finlandii, a następnie na Litwę, na placówkę do Kowna.

Kiedy w 1940 r. Litwa została zajęta przez Związek Sowiecki, tysiące osób starało się uciec przed represjami.

W okresie kilku tygodni wydał ponad 2 tys. wiz tranzytowych. Uchodźcy przewożeni byli w specjalnych wagonach Kolei Transsyberyjskiej. Po przyjeździe do Władywostoku kierowani byli na statek. Niekiedy jedna wiza pozwalała na przejazd całej rodziny. Dzięki działalności konsula uratowało się między 2,5 a 6 tys. ludzi.

W lipcu i sierpniu przed bramą japońskiego konsulatu ustawiały się długie kolejki ludzi, głównie Polaków pochodzenia żydowskiego. Przybyli, aby prosić o wystawienie wiz tranzytowych. Chiune działając wbrew rozkazom postanowił, że im pomoże.

W okresie kilku tygodni Sugihara wydał ponad 2 tys. wiz tranzytowych do Japonii. Uchodźcy przewożeni byli w specjalnych wagonach Kolei Transsyberyjskiej. Po przyjeździe do Władywostoku kierowani byli na statek. Niekiedy jedna wiza pozwalała na przejazd całej rodziny. Ocenia się, że dzięki działalności konsula uratowało się między 2,5 a 6 tys. ludzi.

Sugihara nie był sam. Czterdziestoletni konsul od początku swojej działalności współpracował z oficerami polskiego wywiadu. W Japonii uciekinierom pomagał ambasador Tadeusz Romer. Dzięki niemu część z uchodźców mogła otrzymać wizy docelowe do kolejnych krajów. Ci, którzy pozostali w Japonii, jesienią 1941 r. zostali ewakuowani z polską ambasadą do Szanghaju.

Konsulat Sugihary czekał krótki żywot. Po jego zamknięciu dyplomata pracował w Berlinie, Pradze, Królewcu i w Bukareszcie. Chiune został aresztowany przez Sowieców po wkroczeniu Armii Czerwonej do Rumunii. W obozie jenieckim spędził 18 miesięcy. Po powrocie do kraju uniemożliwiono mu powrót do pracy w dyplomacji.

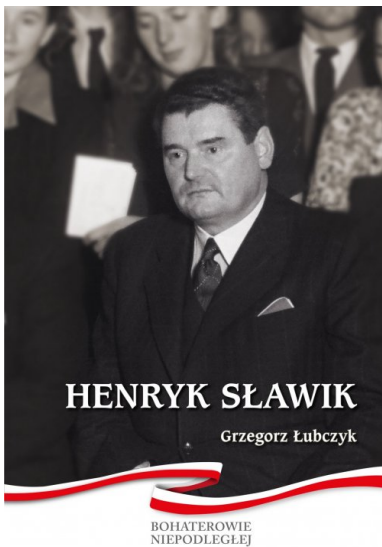
W 1985 r. przyznano mu odznaczenie Yad Vashem.

Chiune Sugihara (1900-1986)

Grupa Berneńska

Wielu dyplomatów nigdy nie uhonorowano za ich działalność. Podczas wojny w szwajcarskiej stolicy powstała grupa składająca się z personelu polskiej ambasady i przywódców organizacji żydowskich. Siatkę tworzyli poseł RP Aleksander Ładość, Abraham Silberschein, rabin Israel Chaim Eiss, Julisz Kühn, Konstanty Rokicki i Stefan Ryniewicz. Wyrabiali fałszywe paszporty krajów Ameryki Południowej dla Żydów. Obecnie, dzięki prowadzonym pracom badawczym, również ci zapomniani bohaterowie ratujący ofiary Holokaustu, znajdują należne im miejsce na kartach historii II wojny światowej.

Okładka broszury z serii IPN

"Bohaterowie Niepodległej"

poświęconej Henrykowi
Sławikowi. Broszura do pobrania
w Bibliotece cyfrowej naszego
portalu (kliknij aby zobaczyć
całość)

COFNIJ SIĘ